

IZVEŠTAJ I ZAKLJUČCI

Sa Hitnih konsultacija predstavnica i predstavnika institucija i organizacija civilnog društva

Ženska platforma za razvoj Srbije¹ u saradnji sa **UN Women Srbija** pozvala je predstavnike i predstavnice institucija i organizacija civilnog društva na **Hitne konsultacije** povodom dva ubistva žena u Centrima za socijalni rad za nedelju dana i dramatičnih razmera femicida u Srbiji, koji se čitavu deceniju unazad ne smanjuje, uprkos donetim propisima, merama i aktivnostima.

Konsultacije su održane 14. jula 2017. godine od 12 do 14 časova u Beogradu (u prostorijama UN Women).

Pozivu su se odazvali: predstavnice/ci Ministarstava unutrašnjih poslova u čije ime je govorio ministar **Nebojša Stefanović**, Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost Vlade RS, u čije ime je govorila specijalna savetnica **Branka Drašković**, Ministarstva pravde koje je predstavljala **Gorjana Mirčić Čukalović**, Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja u čije ime se obratila **Nina Mitić**, pomoćnica ministra – sektor za antidiskriminacionu politiku i unapređenje rodne ravnopravnosti, Sekretarijata za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova AP Vojvodine ispred kojeg se obratila zamenica sekretara **Svetlana Selaković**, zatim predstavnici Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, Narodne skupštine Republike Srbije, Kancelarije UN Women u Srbiji, Misije OSCE u Srbiji kao i predstavnici/ce nevladinih organizacija i strukovnih udruženja, ekspertkinje i aktivistkinje Ženske platforme za razvoj Srbije.

Nakon uvodnih obraćanja predstavnica UN Women, **Milane Rikanović** i Ženske platforme za razvoj Srbije, **Biljane Maletin** i **Biljane Stepanov**, ministra **Nebojše Stefanovića** i specijalne savetnice za rodna pitanja **Branke Drašković**, usledila je diskusija u kojoj je istaknuto sledeće:

- Ženske organizacije u Srbiji više od 20 godina čine ogromne napore da se suprotstave nasilju u porodici i muškom nasilju prema ženama. One, za razliku od institucija, u fokus stavljaju bezbednost i zaštitu života žene. Institucije i dalje, primenjujući stari pristup, daju prednost „očuvanju“ porodice, čak i onda kada je u njoj prisutno nasilje. Pored toga, ženske organizacije su udaljene iz procesa kreiranja novih politika u oblasti socijalne zaštite od 2015. godine. Nema dijaloga u vezi sa uspostavljanjem novih socijalnih usluga (među kojima i SOS telefona sa nacionalnim pokrivanjem). Posebno zabrinjava odsustvo podrške, otežavanje pristupa fondovima i zanemarivanje i osporavanje ekspertize u radu sa ženama žrtvama nasilja.

¹ **Ženska platforma za razvoj Srbije** je široki oblik okupljanja koji do danas čini više od 600 potpisnika/ca iz svih sektora: aktivistkinje, stručnjakinje, plitčarke, narodneposlanice, preduzetnice, novinarke, sportistkinje. Platforma se bori za održivo društvo koje uključuje sve i u kome će biti dostignut visok kvalitet svakodnevnog života. Predlaže rešenja u 12 oblasti: vladavina prava i antidiskriminacija; političko učešće žena; **ljudska bezbednost i nasilje prema ženama**; preduzetništvo i zapošljavanje; obrazovanje i nauka, kultura i mediji; poljoprivreda i održivi ruralni razvoj; sindikalno organizovanje žena; zdravlje i sport; socijalna politika i ekonomija staranja; budžet i upravljanje javnim politikama; žene i nove tehnologije.

- Uočeno je da je Policija poslednjih godina (od svih institucija), napravila najveći pomak u promeni pristupa i unapređenju rada kao i da se permanentno radi na edukaciji policajaca. Policija je učinila napor da smanji prisustvo oružja među građanima. Preduzete su akcije za oduzimanje oružja u nelegalnom posedu.
- U programima edukacije koje organizuju NVO najmanje učestvuju predstavnici tužilaštva i sudova. Tokom proteklih šest meseci sprovedene su obuke za primenu novog Zakona u organizaciji Pravosudne i Policijske akademije i ženskih organizacija, kojima je obuhvaćeno oko 1.500 profesionalaca, što svakako nije dovoljno za adekvatan odgovor države na nasilje. I pored izvršene specijalizacije profesionalaca (u tužilaštvima i sudovima) za postupanje u slučajevima nasilja u porodici, stečena znanja se ne primenjuju.
- Zakon o sprečavanju nasilja u porodici je počeo da se primenjuje 1. juna 2017. godine, ali i dalje nedostaju institucionalni kapaciteti na kojima hitno treba raditi, koristeći ekspertizu i resurse ženskih NVO. Potrebne su strože sankcije nego one koje su propisane Zakonom o sprečavanju nasilja u porodici za propisana teža krivična dela u oblasti nasilja u porodici.
- Ključne institucije kao što su tužilaštvo ili CSR rade sa jako malim kapacitetima (broj ljudi, oprema, automobili i sl.). Doveden je u pitanje opšti nivo bezbednosti objekata u kojima građani i građanke ostvaruju svoja prava. Ne primenjuju se prava i procedure jednako na celoj teritoriji Srbije. Baze podataka su takođe izazov, kao i dogovor koje su institucije nosioci evidencije
- Usvojen je Pravilnik za rad nacionalnog SOS telefona i sada treba pristupiti uspostavljanju usluge na celoj teritoriji Srbije.
- Da bi se poboljšao položaj žrtava nasilja i ukupni položaj žena u društvu potrebno je da se što pre usvojiti dva nova zakona: Zakon o rodnoj ravnopravnosti i Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći.
- Jedan od ključnih problema u radu je to što institucije, a pre svega CSR, štite porodicu, a ne ženu, odnosno svoj rad temelje na pravu nasilnika da viđa decu umesto na pravu deteta i žene da žive bez nasilja. Drugi veliki problem na koji ukazuju i izveštaji Zaštitnika građana i ženske NVO je neadekvatna procena rizika od strane profesionalaca. Policija ima propisanu procenu rizika, kao i zdravstvo, dok CSR do sada nije imala propisane rizike u svom Protokolu o postupanju u slučajevima nasilja, kao ni Pravosuđe. Novi zakon nameće institucijama obavezu da razviju i primenjuju jedinstvenu metodologiju u proceni rizika.
- Ključni faktor za uspešan rad na zaštiti žrtava i sprečavanju nasilja je koordinacija među institucijama, razmena podataka i informacija. Institucije koje su uključene u proces nedovoljno su koordinirane, a nisu svi akteri dovoljno uključeni u procese (npr. ne učestvuje advokatska komora, novinarska udruženja). Nedostaje i saglasnost oko toga šta je sistem: da li je sistem koji smo uspostavili dobar, pa se ponekad dogode ispadi, ili sistem ne valja pa ponekad imamo primere dobre prakse. I dalje postoji zajednička odgovornost umesto individualne odgovornosti profesionalaca.
- U Narodnoj skupštini nije sazvana sednica relevantnih odbora iako su pojedine parlamentarke to tražile od predsednice Skupštine.
- Stereotipi i predrasude su i dalje veliki problem, a društvo ne prepoznaje u dovoljnoj meri koliko je nasilje veliki društveni problem. Zato je posebno važno dobro, precizno i redovno, umesto tabloidnog i senzacionalističkog izveštavanja javnosti.

- Potrebno je obezbediti budžetska sredstva za efektivan rad institucija i organizacija u prevenciji i borbi protiv nasilja prema ženama. Za sve intervencije i servise potreban je adekvatan budžet.

Zaključci:

1. **Iskorenjivanje nasilja prema ženama treba da postane prioritet nove Vlade RS, što mora imati direktan odraz u Budžetu, donetim politikama i merama.**
2. **U ponuđenom odgovoru na nasilje nedostaje osećaj urgentnosti, koordiniranosti i odgovornosti institucija u borbi protiv nasilja prema ženama. Svaki dan u kome nije načinjen značajan pomak predstavlja opasnost za dalji rast broja žrtava i dalji gubitak poverenja u institucije. Zato građanke i građani svakodnevno moraju dobijati informacije o tome šta je urađeno da bi bio stvoren efikasan i održiv institucionalni odgovor na nasilje**
3. **Mora se uspostaviti permanentni rad na senzibilizaciji predstavnika/ca institucija institucija i njihova aktivna i potpuna uključenost u unapređenje rodne ravnopravnosti.**
Do sada nije uspostavljen sistematski rad na prevenciji rodno zasnovanog nasilja na šta ukazuje i činjenica da se pozivu na konsultacije nisu odazvali Ministarstvo prosvete, Ministarstvo omladine i sporta, Ministarstvo zdravlja i drugi važni akteri. U skladu sa međunarodno prihvaćenim dokumentima, obuka profesionalaca u sistemu zaštite žena od svih oblika nasilja je obavezna i na njoj treba insistirati.
4. **Neophodno je da se postojeći zakonski okvir unapredi izmenama i dopunama ili donošenjem novog Zakona o socijalnoj zaštiti, donošenjem Zakona o rodnoj ravnopravnosti i Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći i tako da budu usklađene sa standardima CEDAW I ISTAMBULSKE konvencije.**
5. **Da bi se išlo unapred, neophodno je da se uvede tzv. *femicid review* - detaljna analiza svakog slučaja u kome se dogodilo ubistvo žene i da se sagledaju greške i propusti u dosadašnjoj praksi da bi smo bili u stanju da otklonimo propuste u radu inistucija i i to:**
 - a. **Neophodno je da se ispita odgovornost profesionalaca za propuste u poslednja dva slučaja femicida kao i za sve druge slučajeve. Odgovornost mora biti individualna, prepoznata i sankcionisana. Od velikog je značaja da javnost, bez senaziconalizma i iznošenja podataka o ličnosti, bude obavještena šta se dogodilo, kako je došlo do propusta, ko je odgovoran i šta će biti preduzeto da se takav slučaj ne ponovi.**
 - b. **Sudovi treba da preispitaju sve nepravosnažne odluke o viđanju dece sa očevima koji su činili nasilje, kao i da se u CSR preispitaju svi slučajevi u kojima je prijavljeno nasilje i procene rizika u tim slučajevima, kako bi se obezbedila bezbednost žena i njihove dece u ovim slučajevima.**
 - c. **Da se ispita da li su, i u koj meri, primenjene preporuke iz izveštaja Zaštitinika građana o propustma u radu insitucija u 14 slučaja koju su se završili smrtnih ishodom kao i da se sa najvećom ozbiljnošću pristupi pritužbama ženskih NVO u slučajevima nasilja prema ženama, koje su u međuvremenu podnošene Zaštitniku građana.**
6. **Neophodna je urgentna promena u pristupu CSR. Oni treba da brane život žene, a ne ideju o opstanku porodice, i pravo žene na život bez nasilja, a ne nasilnikovo pravo da viđa dete.**
7. **Posvećenost borbi protiv nasilja prema ženama videće se kroz značajno i sistematski povećane resurse ključnih institucija, a pre svega CSR tužilaštva, policije, prosvete u**

domenu obuke za nenasilje i rodnu ravnopravnost i mreže ženskih organizacija koje predano rade na borbi protiv nasilja i zaštiti žrtava. Takođe, neophodno je finansiranje besplatne pravne pomoći.

- 8. Hitno treba da se unapredi koordinacija svih aktera u skladu sa Zakonom o sprečavanju nasilja u porodici i da se nastavi sa zajedničkim sastancima predstavnika insitucija i organizacija civilnog društva, pre svega ženskih organizacija.**
9. U skladu sa Zakonom o sprečavanju nasilja u porodici, evidenciju svih prijavljenih slučajeva nasilja vodi nadležno OJT. Ova evidencija praktično podrazumeva prijavljene slučajeve u policiji, centrima za socijalni rad i u samom tužilaštvu, ali ne i prijavljene slučajeve na SOS telefonu i ženskim NVO, pa je **potrebno pri evidentiranju slučajeva uzeti u obzir i baze podataka ženskih nevladinih organizacija koje pružaju specijalizovane usluge ženama sa iskustvom nasilja.**
- 10. Vlada, ili Koordinaciono telo u ime Vlade, na svojoj zvaničnoj web stranici treba da uvede kontinuirano izveštavanje o tome koje se mere i aktivnosti preduzimaju da se unapredi sistem integrisanog odgovora na nasilje u porodici.**